

Opgaven voor de Utrechtse jeugd

Resultaten van een concept mapping procedure

Opgaven voor de Utrechtse jeugd

Resultaten van een concept
mapping procedure

M. van Bon-Martens
A. van der Maas
A. Sekreve
S. Hautvast
E. Klaassen
M. Kennis
M. van Kempen
S. Wijsbroek
S. Branje

Colofon

Projectleiding

Marja van Bon-Martens, Trimbos-instituut

Projectuitvoering (alfabetisch)

Anne van der Maas, Stichting Lokalis

Andrée Sekreve, Youké

Erik Klaassen, Youké

Marenne van Kempen, Stichting Lokalis

Marja van Bon-Martens, Trimbos-instituut

Marlies Kennis, MO Gemeente Utrecht

Saskia Wijsbroek, Hogeschool Utrecht

Susan Branje, Universiteit Utrecht

Suzanne Hautvast, Stichting Lokalis

Ontwerp

Punt Grafisch Ontwerp, Utrecht

Dit project wordt mogelijk gemaakt door ZonMw, projectnummer 10190011910004

Deze uitgave is te downloaden via:

www.awtiutrecht.nl

www.trimbos.nl (Artikelnummer: AF1741)

© 2019, Trimbos-instituut, Utrecht.

Tekst uit deze publicatie mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Deze uitgave mag worden veelelvoudigd voor eigen of intern gebruik.

Inhoudsopgave

1. Achtergrond	5
2. Aanpak	6
2.1. Methode group concept mapping	6
2.2. Genereren opvattingen	6
2.3. Structureren opvattingen	7
2.4. Grafische representatie	8
2.5. Interpretatie	8
2.6. Implementatie	9
3. De concept map van de opgaven	10
3.1. Noot vooraf	10
3.2. De opvattingen over de opgaven voor de Utrechtse jeugd in kaart	10
3.3. De clusters voor gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd	11
3.4. De opvattingen voor gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd	13
3.5. Implementatie van de clusters en prioriteiten in het projectplan	13
4. Clusters en hun opvattingen	15
4.1. Écht samen optrekken en leren	15
4.2. De juiste hulp op juiste tijd	15
4.3. Uitgaan van behoeften en mogelijkheden	16
4.4. Versterken van een gezonde ontwikkeling	16
4.5. Aandacht voor kwetsbare omstandigheden	17
4.6. Passende ondersteuning dichtbij	17
4.7. Aandacht voor wat nodig is in onderwijs	17
4.8. Aandacht voor inhoudelijke thema's	18
4.9. Kwaliteit van hulp	18
4.10. Suggesties voor verbetering hulpverlening	19
5. Referenties	20
Bijlagen	21

1. Achtergrond

De missie van de Academische Werkplaats Transformatie Jeugd (AWTJ) Utrecht is het verbinden van jeugdigen en ouders, praktijk, beleid, onderzoek en opleiding, om de zorg en ondersteuning voor jeugdigen en gezinnen te vernieuwen en te verbeteren, zó dat alle jeugdigen zo goed mogelijk kunnen meedoen en gezond en veilig kunnen opgroeien in hun eigen leefwereld: thuis, op school en in de buurt. De kern van alle activiteiten is samen al doende leren en stapsgewijs vernieuwen.

Vanaf de start in 2015 werken in de AWTJ Utrecht tien organisaties samen vanuit praktijk, beleid, cliëntvertegenwoordiging, onderzoek en opleiding. Vanaf medio 2019 nemen ook onderwijsorganisaties (Samenwerkingsverbanden PO Utrecht en Sterk VO) en de nieuwe contractanten voor de specialistische jeugdhulp (KOOS en Spoor030) deel aan de AWTJ Utrecht. In het kader van de Startimpuls Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd van ZonMw ontwikkelt de huidige AWTJ Utrecht zich, samen met deze nieuwe partners, door tot een duurzame kenniswerkplaats jeugd voor de Jeugdhulpregio Stad Utrecht (Kenniswerkplaats Jeugd Utrecht Stad, KJUS). De werkplaats bouwt voort op wat is geleerd en bereikt in de AWTJ Utrecht, niet alleen op inhoud, maar ook op de samenwerking tussen de AW-partners.

Eén van de drie onderdelen van de Startimpuls richt zich op het gezamenlijk opstellen van een strategische agenda met de huidige en nieuwe werkplaatspartners (inclusief jeugdigen en ouders) en andere relevante actoren. Deze agenda geeft inzicht in de meest relevante kwesties, opgaven en kansen die in Utrecht (gaan) spelen als het om het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de jeugd. De strategische agenda voor de Utrechtse jeugd is vervolgens richtinggevend voor de KJUS en de keuze van inhoudelijke projecten. Het bepalen van de strategische agenda middels een transparant proces met alle relevante actoren draagt bij aan het verkrijgen van draagvlak voor deze agenda en een (meer) gemeenschappelijke taal en begrip bij alle relevante actoren.

2. Aanpak

2.1. Methode group concept mapping

Voor het opstellen van een gezamenlijke strategische agenda voor de Utrechtse jeugd is de methode van *group concept mapping* gebruikt (Trochim 1989, Kane & Trochim 2007). Dit is een beslissingsondersteunende methode voor planning en evaluatie bij samenwerkingsprojecten rondom een complex onderwerp. Via een gestructureerde werkwijze wordt een inductief groepsproces voor het genereren van opvattingen gecombineerd met deductieve statistische analyses, te weten multidimensionale schaalanalyse en hiërarchische clusteranalyse (Kane & Trochim, 2007; Trochim, 1989). Met deze methode worden de gedachten en ideeën van een groep deelnemers letterlijk en figuurlijk in kaart gebracht om zo een 'gemeenschappelijke noemer' van de verschillende gedachten en ideeën te vormen. Daarbij wordt zichtbaar welk belang de deelnemers van de groep hechten aan de verschillende facetten van het onderwerp. De methode is transparant: alle deelnemers hebben evenveel invloed op de concept map als eindproduct. Daardoor ontstaat er overeenstemming en eigenaarschap bij de deelnemers. Bij het toepassen van deze methode is gebruik gemaakt van de software GroupWisdom™ van Concept Systems Inc..

De methode van *group concept mapping* verloopt gestructureerd in zes vaste stappen: 1) bepalen brainstormfocus en deelnemers, 2) genereren opvattingen, 3) structureren opvattingen, 4) grafische representatie, 5) interpretatie, en 6) implementatie. Hieronder wordt toegelicht hoe de stappen voor de strategische agenda voor de Utrechtse jeugd zijn doorlopen.

2.2. Genereren opvattingen

In deze stap zijn alle persoonlijke opvattingen en ideeën van relevante actoren op een gestructureerde wijze geïnventariseerd op geleide van een brainstormopdracht met de volgende instructie:

Formuleer korte uitspraken of zinnen die de belangrijkste thema's voor de Utrechtse jeugd beschrijven. Maak hiervoor de volgende zin af:
"Een van de belangrijkste thema's, opgaven en kansen die in Utrecht (gaan) spelen als het gaat om het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de jeugd is voor mij ..."

Deze brainstorm is op verschillende wijzen uitgevoerd:

- offline met partners van de AWTJ Utrecht in bestaande bijeenkomsten (Algemeen bestuur 26 september 2019, Programmaraad 14 oktober 2019). Voorafgaand aan deze bijeenkomsten ontvingen de deelnemers een beschrijving van de Utrechtse jeugdhulpregio (doelgroep, opgaven, activiteiten en beleid).
- offline met de deelnemers aan de "Doorstartconferentie van de AWTJ Utrecht" op 17 oktober 2019 door het ophalen van opvattingen tijdens alle onderdelen van de doorstartconferentie. Tevens via een gestructureerde brainstorm in de deelsessie 'Opgaven voor de toekomst' waarin de deelnemers vooraf met een presentatie werden geïnformeerd over de gezondheid van de Utrechtse jeugd.
- online bij de achterban van de partners van AWTJ Utrecht via de leden van het Algemeen Bestuur en de Programmaraad;
- online bij jeugdigen en ouders via de Taskforce Jongeren.

In Tabel 1 staat het aantal opvattingen dat via de verschillende onderdelen is gegenereerd.

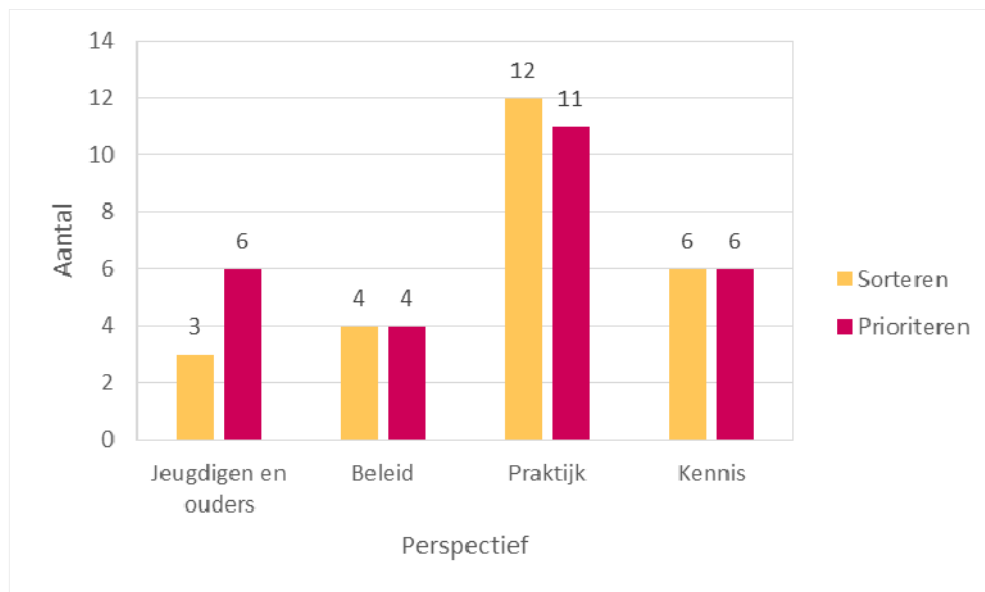
Tabel 1. Aantal gegenereerde opvattingen naar brainstorm onderdeel

Onderdeel	Aantal opvattingen
Brainstormsessie Algemeen Bestuur	25
Brainstormsessie Programmaraad	35
Online aanvullingen AW partners	80
Brainstormsessie Deelsessie Doorstartconferentie	27
Opvattingen deelnemers Doorstartconferentie	71
Online brainstorm jeugdigen en ouders	84
Totaal	322

In totaal zijn in de periode van 26 september tot 21 oktober 2019 322 opvattingen gegenereerd. Deze 322 opvattingen zijn vervolgens tot 100 unieke en eenduidige opvattingen teruggebracht via een aantal stappen: het splitsen van opvattingen met meerdere ideeën in afzonderlijke opvattingen met ieder één idee, het toekennen van sleutelwoorden aan de opvattingen, per sleutelwoord het kiezen van de opvattingen die het beste de ideeën omschrijven, en waar nodig het herformuleren van de opvattingen tot eenduidige, enkelvoudige en gelijkwaardige opvattingen. Dit gebeurde in een bijeenkomst door een kerngroep van vier personen: twee personen met een praktijk perspectief, een persoon met perspectief jeugdige en een persoon met perspectief onderzoek. In een Excel bestand zijn de oorspronkelijke 322 opvattingen gerelateerd aan de uiteindelijke 100 opvattingen. Dit Excel bestand is opvraagbaar bij de eerste auteur.

2.3. Structureren opvattingen

In deze stap zijn de deelnemers uitgenodigd om online individueel twee taken uit te voeren: sorteren en prioriteren. De deelnemers hebben elk de 100 opvattingen gesorteerd door online 'stapeltjes' te maken van opvattingen die volgens hen bij elkaar horen op basis van betekenis of inhoudelijke samenhang. Vervolgens hebben zij elke stapel een naam gegeven (gelabeld), passend bij de inhoud van de stapel. Daarna hebben de deelnemers dezelfde lijst van 100 opvattingen geprioriteerd door de uitspraken te scoren op een 5-punts Likertschaal van minst belangrijk (1) tot meest belangrijk (5) voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd. Voor deze structureringsstap ontvingen de deelnemers een uitnodiging via de e-mail met een link en een uniek inlogaccount. De leden van het Algemeen Bestuur, de Programmaraad en projectleiders van de AWTJ Utrecht ontvingen per e-mail een uitnodiging voor sorteren én prioriteren. De medewerker cliëntparticipatie heeft ouders en jeugdigen persoonlijk benaderd voor de structureringsstapen. In overleg met hen heeft een aantal ouders en jeugdigen alleen voor het prioriteren een uitnodiging ontvangen. In de periode van 23 tot en met 28 oktober 2019 hebben 25 personen de opvattingen gesorteerd en hebben 27 personen de opvattingen geprioriteerd. Bijna de helft van de deelnemers vertegenwoordigt het praktijkperspectief, zie Grafiek 1.

Figuur 1. Aantal deelnemers naar perspectief (kennis staat hierbij voor onderzoek en opleiding) en naar taak

2.4. Grafische representatie

De ingevoerde gegevens van de deelnemers zijn in de volgende stap statistisch geanalyseerd, waarbij de resultaten van iedere deelnemer even zwaar zijn meegenomen. Met de gegevens over de inhoudelijke ordeningen zijn clusters van opvattingen gevormd, en op basis van de scores voor prioriteit is voor ieder cluster het gemiddelde belang berekend. De resultaten zijn grafisch weergegeven in de vorm van een 'landkaart' (zie Figuur 2). De eerste auteur heeft vervolgens de zogenaamde 'clusterboom' beoordeeld om het definitieve aantal clusters vast te stellen. Vanaf de oplossing met vijftien clusters is daarbij gekeken naar welke twee clusters en opvattingen bij elkaar worden gevoegd wanneer het aantal clusters met één wordt verminderd. Beoordeeld is of deze samenvoeging inhoudelijk zinvol is, gegeven het doel van de concept map. Op basis hiervan heeft de eerste auteur gekozen voor de tien clusteroplossing. Op grond van de inhoud van de opvattingen in de clusters en de labels die de deelnemers hebben ingevoerd, heeft de eerste auteur vervolgens voor ieder cluster is een voorlopige naam (label) voorgesteld.

2.5. Interpretatie

In deze stap is de landkaart geïnterpreteerd met een kerngroep van vijf partners in de Academische Werkplaats op 2 december 2019. Hierin waren de perspectieven jeugdigen, beleid, praktijk, onderzoek en opleiding vertegenwoordigd. Op basis van de opvattingen in de tien clusters en de onderlinge positie van de clusters op de landkaart, voerden zij een discussie over de duiding van de inhoud van de clusters. Naar aanleiding van deze discussie stelden zij de namen van de clusters vast. Vervolgens zijn twee opvattingen verplaatst die op de grens van twee clusters lagen: opvatting 23 (Dat de afwegingen van hulpverleners voldoen aan de beroepscode en andere wet- en regelgeving) is verplaatst van cluster 2 (Suggesties voor verbetering hulpverlening) naar cluster 4 (Kwaliteit van hulp), en opvatting 65 (Preventieve en bereikbare crisiszorg) is verplaatst van cluster 1 (Aandacht voor wat nodig is in onderwijs) naar cluster 2 (Suggesties voor verbetering hulpverlening). Het resultaat is een concept map als basis voor een gezamenlijke strategische agenda voor de (zorg voor) jeugd in Utrecht en daarmee voor de KJUS.

2.6. Implementatie

In deze stap hebben we de concept map gebruikt om de belangrijke vraagstukken voor de toekomst te selecteren, die we met praktijkgericht onderzoek willen aanpakken als inhoudelijk project(en) voor de vervolgaanvraag van de werkplaats bij ZonMw. Idealiter volgt deze implementatiestap op de interpretatiestap. Echter: in dit traject was de tijdsdruk hoog en volgde deze stap direct op de stap waarin de grafische representatie plaatsvond. Dit leidde er toe dat bij de uitvoering van deze stap niet zozeer is uitgegaan van de clusterindeling, maar vooral is gekeken naar de afzonderlijke opvattingen en de prioritering daarvan.

Om de belangrijkste vraagstukken te selecteren en hiervoor projectideeën te ontwikkelen zijn twee bijeenkomsten met alle werkplaatspartners georganiseerd (op 7 en 14 november 2019). In deze bijeenkomsten is gekeken naar de tien belangrijkste prioriteiten van jeugdigen en ouders enerzijds en tien belangrijkste prioriteiten van professionals (vanuit praktijk, beleid, onderzoek, opleiding) anderzijds (zie Bijlage 1). Hiervoor is gekozen om evenveel belang te geven aan het perspectief van jeugdigen en ouders als aan alle andere perspectieven samen, vanuit de gedachte dat de andere perspectieven onderling meer overeen zullen stemmen dan dat van de jeugdigen en ouders.

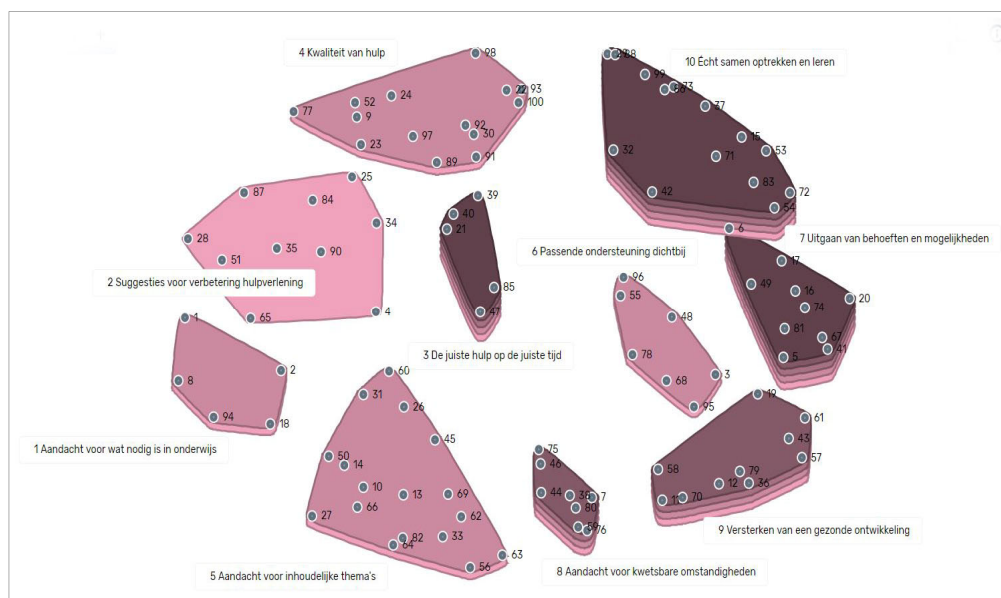
3. De concept map van de opgaven

3.1. Noot vooraf

De concept map geeft een overzicht van de thema's, opgaven en kansen (hierna: opgaven) in hun onderlinge samenhang voor de zorg voor jeugd in Utrecht als het gaat om gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden. Daarmee biedt de methode een basis om met elkaar tot een herijking van de huidige strategische agenda van de AWTJ Utrecht te komen. Een aantal beperkingen van de gekozen methode moeten hierbij in het oog gehouden worden. Hoewel de opvattingen onder een groot aantal deelnemers zijn verzameld, zijn de ordening en prioritering door een beperkt en select aantal deelnemers uitgevoerd. Hierbij waren niet alle perspectieven evenredig vertegenwoordigd. Daar staat tegenover dat alle perspectieven onder de deelnemers waren vertegenwoordigd en dat iedere deelnemer een gelijkwaardige inbreng heeft gehad. Bij de interpretatie van de concept map is het belangrijk om deze vooral te zien als een ordening die helpend kan zijn voor het uiteindelijk bepalen van een strategische agenda. Het gesprek hierover en eventueel aanvullende analyses van achterliggende gegevens en opvattingen zijn hierbij van belang.

3.2. De opvattingen over de opgaven voor de Utrechtse jeugd in kaart

De concept map benoemt de belangrijkste clusters en opvattingen voor de zorg voor jeugd als het gaat om gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd. De uiteindelijke concept map bestaat uit 100 opvattingen, verdeeld over tien clusters. Deze zijn getekend in een assenstelsel van twee dimensies, zie Figuur 2.

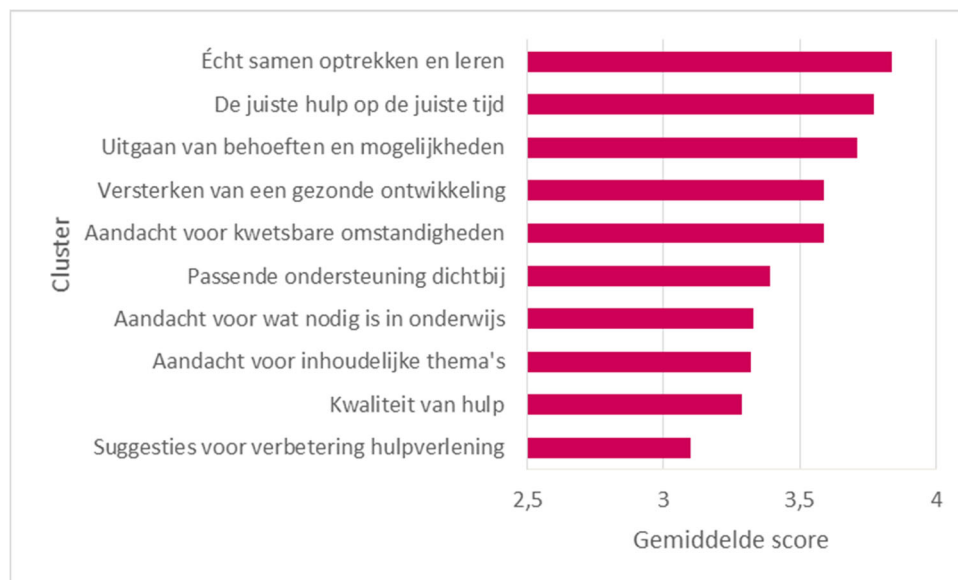
Figuur 2. Concept map voor belangrijke (toekomstige) thema's, opgaven en kansen voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd

Alle 100 opvattingen zijn hierin als aparte punten weergegeven en gegroepeerd in clusters. De concept map kunnen we vergelijken met een landkaart, waarop de afstand tussen twee plaatsen aangeeft hoe ver deze uit elkaar liggen. Hoe kleiner de afstand tussen twee opvattingen of clusters, des te meer ze inhoudelijk bij elkaar horen. Een grotere afstand betekent juist dat ze

inhoudelijk steeds minder bij elkaar horen. De hoogte van de clusters op de kaart, het aantal lagen, geeft de gemiddelde score voor belang aan (van minst tot meest belangrijk) voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd.

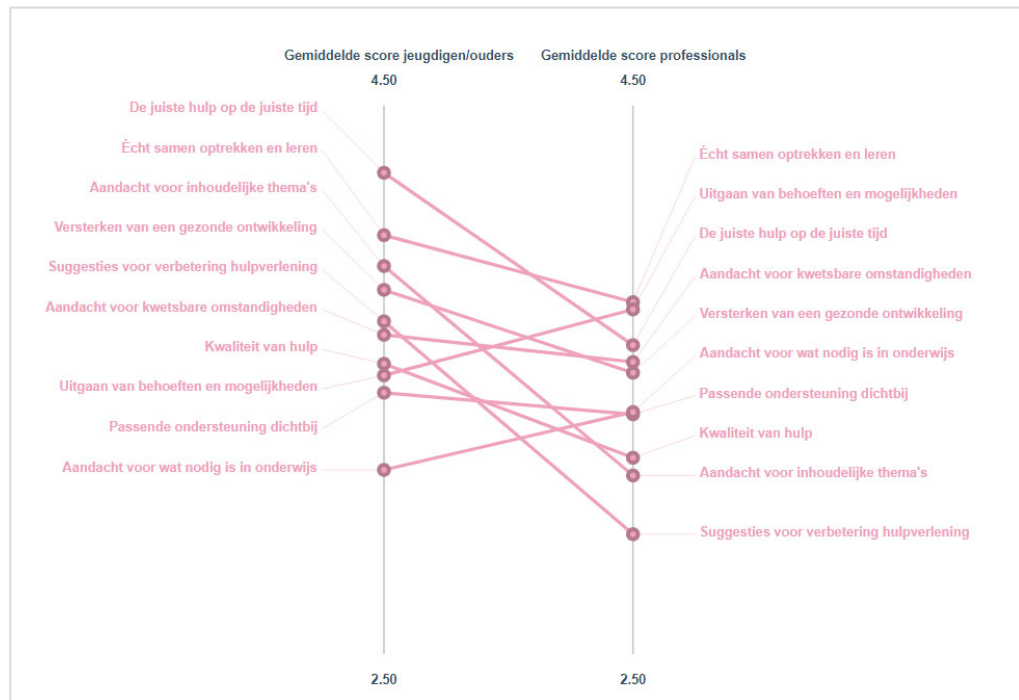
3.3. De clusters voor gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd

De clusters omvatten de opvattingen die, volgens de statistische analyses van de ordeningen door de deelnemers, het meest inhoudelijk bij elkaar passen. Op basis van de inhoud van de opvattingen hebben de clusters een naam gekregen. Voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd zijn, volgens de scores van de deelnemers, de drie belangrijkste clusters: 'Écht samen optrekken en leren', 'De juiste hulp op de juiste tijd' en 'Uitgaan van behoeften en mogelijkheden', zie Figuur 3.

Figuur 3. De tien clusters met gemiddelde score voor belang (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Jeugdigen en ouders enerzijds en professionals uit beleid, praktijk, onderzoek en opleiding laten een redelijke overeenstemming zien in de rangorde van de verschillende clusters, zie Figuur 4. Professionals vinden 'Uitgaan van behoeften en mogelijkheden' en 'Aandacht voor wat nodig is in onderwijs' relatief belangrijker dan jeugdigen en ouders. Jeugdigen en ouders prioriteren 'De juiste hulp op juiste tijd', 'Aandacht voor inhoudelijke thema's' en 'Suggesties voor verbetering hulpverlening' relatief wat hoger dan de professionals.

Figuur 4. De gemiddelde score voor belang (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd) naar cluster voor jeugdigen en ouders (n=6) en voor professionals (beleid, praktijk, onderzoek, opleiding; n=21)

3.4. De opvattingen voor gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd

In Tabel 2 staan de tien opvattingen die door de deelnemers gemiddeld het hoogst zijn geprioriteerd. De nummers van de opvattingen verwijzen naar de plaats op de concept map, zie Figuur 2.

Tabel 2. Top 10 opvattingen, het bijbehorende cluster en gemiddelde score voor belang (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Nr	Opvatting	Cluster	Gemiddelde score
57	Investeren in positieve kenmerken en kwaliteiten van jeugdigen, zoals welbevinden, veerkracht, zelfmanagement, talenten en goed gedrag	Versterken van een gezonde ontwikkeling	4,37
71	Werken aan duurzame verbetering	Écht samen optrekken en leren	4,30
54	Gelijkwaardig samenwerken vanaf het begin met jeugdigen en ouders	Écht samen optrekken en leren	4,22
47	Dat het lukt om achter de voordeur te komen bij gezinnen waar onveiligheid een rol speelt	De juiste hulp op de juiste tijd	4,19
42	Daadwerkelijk systemisch en contextueel werken	Écht samen optrekken en leren	4,11
55	Doorgaande lijnen vanuit levensloopperspectief voor leefgebieden, onderwijs en hulpverlening	Passende ondersteuning dichtbij	4,11
58	Zorgen voor een gezonde start voor jonge kinderen van -9 maanden tot 6 jaar en hun ouders (kansrijke start)	Versterken van een gezonde ontwikkeling	4,11
93	De kwaliteit van de relatie tussen hulpvrager en hulpverlener	Kwaliteit van hulp	4,11
53	Gelijkwaardig samenwerken vanaf het begin met jeugdigen en ouders in hun eigen hulpverlening	Écht samen optrekken en leren	4,07
70	Aandacht hebben voor onderliggende oorzaken die gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden belemmeren	Versterken van een gezonde ontwikkeling	4,07

De meest belangrijke opvattingen voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd zijn volgens de gemiddelde scores van de deelnemers: 'Investeren in positieve kenmerken en kwaliteiten van jeugdigen, zoals welbevinden, veerkracht, zelfmanagement, talenten en goed gedrag' (nr. 57), 'Werken aan duurzame verbetering' (nr. 71) en 'Gelijkwaardig samenwerken vanaf het begin met jeugdigen en ouders' (nr. 54).

In de top 10 zijn vier opvattingen afkomstig uit het cluster 'Écht samen optrekken en leren' en drie uit de clusters 'Versterken van een gezonde ontwikkeling'.

In Bijlage 1 staan de top 10 opvattingen weergegeven voor ouders en jeugdigen, en voor professionals (praktijk, beleid, onderzoek, opleiding).

3.5. Implementatie van de clusters en prioriteiten in het projectplan

Volgens alle deelnemers samen, zowel professionals als jeugdigen en ouders, horen 'Écht samen optrekken en leren' en 'De juiste hulp op de juiste tijd' bij de drie belangrijkste clusters. Vijf van de tien belangrijkste prioriteiten van deelnemers vallen in deze twee clusters, en ook als de prioriteiten van jeugdigen en ouders en professionals apart bekeken worden, zijn deze thema's van belang. Het gaat hierbij vooral om systemisch en contextueel werken met alle betrokkenen, inclusief jeugdigen en ouders, en daarbij leren van alle perspectieven. Volgens ouders en jeugdigen is 'Aandacht voor inhoudelijke thema's' een van de drie belangrijke clusters en niet 'Uitgaan van behoeften en mogelijkheden'. Verschillende uitspraken binnen dit cluster kregen bij

jeugdigen en ouders de hoogste prioriteit, met name inhoudelijke thema's op het gebied van wonen, onderwijs en financiën en op het gebied van onderliggende trauma's.

Via verschillende vervolgbesprekingen is er uiteindelijk voor gekozen om binnen één overkoepelend project de meer inhoudelijke prioriteiten van jeugdigen en ouders te combineren met de meer op werkwijze gerichte prioriteiten van jeugdigen, ouders en professionals. Het belang van samen optrekken en leren komt tot uiting in de gekozen benadering van het inhoudelijk project, waarbij gekozen is voor het ontwikkelen van een duurzame methode voor systemisch innoveren, waarin de verschillende perspectieven (jeugdigen/ouders, praktijk/beleid, onderzoek/opleiding) hun expertises samenbrengen en van en met elkaar leren en de zorg voor jeugd samen verbeteren. De inhoudelijke prioriteiten komen tot uiting door in de eerste casestudie te richten op de samenwerking tussen professionals in de basishulp rond het inhoudelijk vraagstuk 'wonen, financiën, school/werk in relatie tot hulp' en door in de tweede casestudie te richten op het inhoudelijk vraagstuk 'Aandacht voor oorzakelijke en in standhoudende factoren van hulpvraag en/of (probleem)gedrag' in de specialistische buurtgerichte zorg. Een aantal opvattingen is bovendien vertaald in uitgangspunten die altijd in de werkplaats, en dus ook in het project, gehanteerd moeten worden, zoals gelijkwaardigheid, uitgaan van mogelijkheden, duurzaamheid en zorg op maat. Het plan van aanpak voor het inhoudelijk project is opgenomen in de subsidieaanvraag bij ZonMw voor het vervolg van de AWTJ Utrecht als Kennisnetwerk Jeugd Utrecht Stad.

4. Clusters en hun opvattingen

In dit hoofdstuk staan de clusters met de bijbehorende opvattingen beschreven, op volgorde van het relatieve belang van de clusters voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van de jeugd in Utrecht. Doordat de uiteindelijke indeling is bepaald op grond van de ordeningen door deelnemers vanuit verschillende perspectieven, is het soms lastig om de congruentie van de opvattingen binnen een cluster te zien of te begrijpen. Het blijft daarom van belang om de indeling vooral te zien als richtinggevend voor het verdere gebruik ervan.

4.1. Écht samen optrekken en leren

Tabel 3. De opvattingen van het cluster 'Écht samen optrekken en leren' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Écht samen optrekken en leren			3,84
	71	Werken aan duurzame verbetering	4,30
	54	Gelijkwaardig samenwerken vanaf het begin met jeugdigen en ouders	4,22
	42	Daadwerkelijk systemisch en contextueel werken	4,11
	53	Gelijkwaardig samenwerken vanaf het begin met jeugdigen en ouders in hun eigen hulpverlening	4,07
	72	Op collectief niveau vraag- en opgavegericht werken	4,04
	86	Vanzelfsprekend verbinden praktijkkennis (inclusief beleid), ervaringskennis en wetenschappelijke kennis	4,04
	15	Leren van wat er (wel) goed gaat	3,85
	32	Ervaringsdeskundigen serieuzer betrekken bij alles	3,85
	73	Samen blijven leren en transformeren	3,78
	88	Dat professionals in de samenwerking zich voldoende veilig voelen om kritisch te durven zijn	3,70
	99	Samenwerking tussen professionals in het medisch en sociaal domein	3,70
	37	Out of the box denken en handelen	3,54
	29	Meer en beter samenwerken met andere disciplines en gemeentes	3,33
	83	Werken vanuit één herkenbare pedagogische visie	3,26

4.2. De juiste hulp op juiste tijd

Tabel 4. De opvattingen van het cluster 'De juiste hulp op juiste tijd' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
De juiste hulp op juiste tijd			3,77
	47	Dat het lukt om achter de voordeur te komen bij gezinnen waar onveiligheid een rol speelt	4,19
	39	Meer zorg op maat	4,00
	40	Op tijd de goede hulpverlening krijgen	3,85
	21	Het toegankelijk houden van de zorg voor jeugd	3,74
	85	Hulp en ondersteuning laagdrempeliger maken voor inwoners	3,07

4.3. Uitgaan van behoeften en mogelijkheden

Tabel 5. De opvattingen van het cluster 'Uitgaan van behoeften en mogelijkheden' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Uitgaan van behoeften en mogelijkheden			3,71
	6	Dat professionals uitgaan van de vragen, behoeften en mogelijkheden van jeugdigen en ouders	4,00
	67	Het samen opvoeden in de dagelijkse omgeving versterken (investeren in de pedagogische basis van de leefomgeving)	3,93
	81	Kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien	3,93
	5	Het leggen van nadruk op het voorkomen van problemen en dat kleine problemen uitgroeien tot grote problemen	3,81
	17	Balans zoeken tussen draaglast en draagkracht: focus op wat echt belangrijk is	3,78
	49	Dat we ons verhouden tot de verschillende leefwerelden waarin jeugdigen opgroeien	3,78
	16	Aandacht voor normaliseren	3,74
	41	Rol en positie van informeel netwerk / belangrijke anderen versterken ter ondersteuning van jeugdigen en/of ouders	3,67
	74	Te richten op kansen in plaats van problemen	3,56
	20	Het concept positieve gezondheid meenemen in keuzes van opgaves en netwerkpartners	2,85

4.4. Versterken van een gezonde ontwikkeling

Tabel 6. De opvattingen van het cluster 'Versterken van een gezonde ontwikkeling' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Versterken van een gezonde ontwikkeling			3,59
	57	Investeren in positieve kenmerken en kwaliteiten van jeugdigen, zoals welbevinden, veerkracht, zelfmanagement, talenten en goed gedrag	4,37
	58	Zorgen voor een gezonde start voor jonge kinderen van -9 maanden tot 6 jaar en hun ouders (kansrijke start)	4,11
	70	Aandacht hebben voor onderliggende oorzaken die gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden belemmeren	4,07
	61	Het vergroten van de zelfredzaamheid en veerkracht van ouders/opvoeders	4,04
	43	Investeren in het verbeteren van de condities voor groei en ontwikkeling, thuis op school en in de wijk (lange termijn denken)	3,96
	79	Het versterken van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving	3,30
	36	Aandacht voor gezond leven, zoals bewegen, gezond eten, gelukkig zijn	3,26
	12	Jeugdigen, al vanaf de basisschool, beter voorbereiden op levensgebeurtenissen	3,19
	11	Aandacht voor werken aan talentontwikkeling en toekomstperspectief buiten schooltijd	3,04
	19	Dat we als samenleving jongeren voldoende 'zekerheid' en veiligheid kunnen bieden in onzekere tijden (ecologie/klimaatverandering, politiek/disruptie, economie/crises)	2,63

4.5. Aandacht voor kwetsbare omstandigheden

Tabel 7. De opvattingen van het cluster 'Aandacht voor kwetsbare omstandigheden' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Aandacht voor kwetsbare omstandigheden			3,59
	44	Doorbreken van intergenerationele problematiek	3,96
	75	Vooral aandacht hebben voor hele kwetsbare gezinnen, waar vaak ook sprake is van stapeling van problemen	3,85
	7	Aandacht hebben voor ervaren druk bij kinderen, jongeren en hun ouders	3,62
	76	Dat er al vanaf erg jonge leeftijd aandacht is voor het (voorkomen van) taalproblemen/laaggeletterdheid	3,56
	46	Aandacht hebben voor vroegsignalering van psychische problematiek om erger te voorkomen	3,54
	80	Het voorkomen van sociale isolatie	3,44
	38	Aandacht voor het ontwikkelen van een eigen identiteit	3,41
	59	Het voorkomen en terugdringen van gezondheidsverschillen	3,33

4.6. Passende ondersteuning dichtbij

Tabel 8. De opvattingen van het cluster 'Passende ondersteuning dichtbij' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Passende ondersteuning dichtbij			3,39
	55	Doorgaande lijnen vanuit levensloopsperspectief voor leefgebieden, onderwijs en hulpverlening	4,11
	95	Dat inzetten op gelijke kansen niet voor iedereen dezelfde investering vraagt, maar soms juist extra inzet op de minst gunstige Ausgangssituation	3,93
	3	Het werken aan passende (opvoed)ondersteuning, zo licht en dichtbij mogelijk	3,74
	68	Inzetten van specialistische kennis in voorveld/preventieve veld	3,56
	96	Meer ondersteuning van vrijwilligers, in en vanuit de zorg	2,89
	48	Dat we de digitale wereld niet onderschatten	2,81
	78	Dat de vragen van gezinnen met een hoge sociaaleconomische status beter hanteerbaar worden (normaliseren)	2,65

4.7. Aandacht voor wat nodig is in onderwijs

Tabel 11. De opvattingen van het cluster 'Aandacht voor wat nodig is in onderwijs' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Aandacht voor wat nodig is in onderwijs			3,33
	1	Dat er voldoende gekwalificeerde leraren voor de klas staan om de jeugd passend onderwijs te bieden	3,67
	18	Aandacht voor, benoemen en koesteren van diversiteit	3,41
	8	De begeleiding/ondersteuning in het onderwijs (VO/HBO/MBO) zo organiseren dat bijna alle leerlingen de eindstreep halen	3,37
	94	Dat er voldoende onderwijsmogelijkheden zijn voor thuiszitters op alle niveaus	3,26
	2	Dat de aansluiting met de voor- en vroegschoolse opvang en de start van het kind op school er is	2,96

4.8. Aandacht voor inhoudelijke thema's

Tabel 10. De opvattingen van het cluster 'Aandacht voor inhoudelijke thema's' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Aandacht voor inhoudelijke thema's			3,32
	63	Aandacht en oplossingen voor (de negatieve gevolgen van) armoede en geldzorgen	4,04
	56	Voorkomen dat jeugdigen móeten stoppen met school, zoals bij geldproblemen	3,81
	14	Aandacht voor opgroeien in verschillende culturen	3,63
	45	Dat er bij alle professionals zicht is op de impact van opgroeien in armoede, op gelijke kansen, gezondheid en veiligheid	3,63
	10	Aandacht voor impact van trauma bij jeugdigen en ouders	3,59
	82	Aandacht voor wonen en financiën voor jongeren die uit zorg of uit huis moeten	3,56
	62	Voorkomen dat kinderen de dupe worden van (v)echtscheidingen	3,52
	60	Toegankelijke informatie en zorg voor laaggeletterden en mensen met weinig gezondheidsvaardigheden	3,48
	13	Aandacht voor kinderen die rollen van ouders (moeten) overnemen	3,37
	33	Meer hulp rond financiële problemen voor jongeren	3,37
	50	Innovatieve manieren inzetten voor het wegnemen van stressoren bij jeugdigen en opvoeders	3,31
	64	Jeugdigen leren omgaan met geld en wonen	3,30
	31	Zorgen voor toegankelijke buitenschoolse voorzieningen voor jeugdigen	3,04
	26	Meer ondersteunende en praktische aandacht voor pleegouders	2,81
	27	Meer aandacht en begrip voor (zelf)destructief gedrag	2,67
	66	Meer aandacht voor fysieke problemen bij jeugdigen met mentale problemen	2,67
	69	Veilig en eerlijk bespreken van (gevolgen van) middelengebruik en verslavingen	2,63

4.9. Kwaliteit van hulp

Tabel 9. De opvattingen van het cluster 'Kwaliteit van hulp' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Kwaliteit van hulp			3,29
	93	De kwaliteit van de relatie tussen hulpvrager en hulpverlener	4,11
	98	Samenwerken tussen professionals werkzaam in het onderwijs en in de hulpverlening	4,04
	100	Het faciliteren van professionals om te doen wat nodig is	4,00
	97	In de hulpverlening continue evalueren of de hulp passend is	3,69
	77	Goed opleiden van (HBO-)studenten in het beroepsonderwijs	3,67
	30	De juiste expertises inzetten	3,41
	24	Hulpverleners meer tijd en rust geven om hun werk te doen	3,37
	22	Dat afwegingen van hulpverleners navolgbaar zijn	3,33
	9	Minder bureaucratie en overbodige registratie	3,11
	52	De maatschappelijke resultaten (o.a. welbevinden van jeugdigen en maatschappelijke kosten en baten) meten en op basis daarvan beleid bijstellen	2,96
	92	Objectieve dossiervoering	2,85
	91	Aandacht voor de privacy van de individuele gezinsleden bij één gezinsplan	2,78
	89	Aandacht voor het op maat werken met protocollen en richtlijnen	2,44
	23	Dat de afwegingen van hulpverleners voldoen aan de beroepscode en andere wet- en regelgeving	2,30

4.10. Suggesties voor verbetering hulpverlening

Tabel 12. De opvattingen van het cluster 'Suggesties voor verbetering hulpverlening' met bijbehorende gemiddelde score (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd)

Cluster	Nr	Opvatting	Gemiddelde score
Suggesties voor verbetering hulpverlening			3,10
	90	De kwaliteit van de hulp bij dwang en drang binnen jeugdhulp	3,59
	25	Continuïteit in de hulpverleners zodat cliënten minder verschillende mensen krijgen	3,41
	4	Vernieuwende vormen van groepsgerichte en gezinsgerichte ondersteuning bij opvoed- en ontwikkelingsvragen van ouders en kinderen.	3,37
	28	Meer diversiteit onder hulpverleners	3,30
	51	Professionals en ouders handvatten bieden om met verschillen om te gaan	3,11
	65	Preventieve en bereikbare crisiszorg	3,00
	34	Hulpverleners die zich specialiseren in wat er online allemaal gebeurt	2,93
	84	Concrete verbeteringen van huidig bestaand hulpaanbod	2,93
	35	Duidelijke informatie (online!) over welke zorg er in de gemeente beschikbaar is, wat de wachttijden zijn, etc.	2,70
	87	Dat administratief 'in zorg zijn' ook écht betekent dat op dat moment passende zorg wordt geboden	2,70

5. Referenties

- Kane M, Trochim WMK. Concept mapping for planning and evaluation. Bickman L, Rog DJ, editors. Thousand Oakes: Sage Publications Inc, 2007.
- Trochim WMK. An introduction to concept mapping for planning and evaluation. Evaluation and program planning 1989;12:1-16.

Bijlagen

Bijlage 1

Top 10 opvattingen voor jeugdigen en ouders en voor professionals

In tabel B1 staan de tien opvattingen die door de jeugdigen en ouders gemiddeld het hoogst zijn geprioriteerd. De nummers van de opvattingen verwijzen naar de plaats op de concept map, zie figuur 2.

Tabel B1. Top 10 opvattingen voor jeugdigen en ouders naar gemiddelde score voor belang (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd) (n=6)

Nr	Opvatting	Gemiddelde score
32	Ervaringsdeskundigen serieuzer betrekken bij alles	5,00
82	Aandacht voor wonen en financiën voor jongeren die uit zorg of uit huis moeten	4,83
10	Aandacht voor impact van trauma bij jeugdigen en ouders	4,67
39	Meer zorg op maat	4,67
56	Voorkomen dat jeugdigen móeten stoppen met school, zoals bij geldproblemen	4,67
71	Werken aan duurzame verbetering	4,67
86	Vanzelfsprekend verbinden praktijkkennis (inclusief beleid), ervaringskennis en wetenschappelijke kennis	4,67
17	Balans zoeken tussen draaglast en draagkracht: focus op wat echt belangrijk is	4,50
21	Het toegankelijk houden van de zorg voor jeugd	4,50
63	Aandacht en oplossingen voor (de negatieve gevolgen van) armoede en geldzorgen	4,50
70	Aandacht hebben voor onderliggende oorzaken die gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden belemmeren	4,50
93	De kwaliteit van de relatie tussen hulpvrager en hulpverlener	4,50

De meest belangrijke opvattingen voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd zijn volgens de gemiddelde scores van jeugdigen en ouders:

‘Ervaringsdeskundigen serieuzer betrekken bij alles’ (nr. 32) en ‘Aandacht voor wonen en financiën voor jongeren die uit zorg of uit huis moeten’ (nr. 82).

B2

In tabel B2 staan de tien opvattingen die door professionals (praktijk, beleid, onderzoek, opleiding) gemiddeld het hoogst zijn geprioriteerd. De nummers van de opvattingen verwijzen naar de plaats op de concept map, zie figuur 2.

Tabel B2. Top 10 opvattingen voor professionals (praktijk, beleid, onderzoek, opleiding) naar gemiddelde score voor belang (potentiële range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd) (n=21)

Nr	Opvatting	Gemiddelde score
57	Investeren in positieve kenmerken en kwaliteiten van jeugdigen, zoals welbevinden, veerkracht, zelfmanagement, talenten en goed gedrag	4,38
98	Samenwerken tussen professionals werkzaam in het onderwijs en in de hulpverlening	4,33
61	Het vergroten van de zelfredzaamheid en veerkracht van ouders/opvoeders	4,29
58	Zorgen voor een gezonde start voor jonge kinderen van -9 maanden tot 6 jaar en hun ouders (kansrijke start)	4,24
67	Het samen opvoeden in de dagelijkse omgeving versterken (investeren in de pedagogische basis van de leefomgeving)	4,24
42	Daadwerkelijk systemisch en contextueel werken	4,19
47	Dat het lukt om achter de voordeur te komen bij gezinnen waar onveiligheid een rol speelt	4,19
54	Gelijkwaardig samenwerken vanaf het begin met jeugdigen en ouders	4,19
55	Doorgaande lijnen vanuit levensloopperspectief voor leefgebieden, onderwijs en hulpverlening	4,19
71	Werken aan duurzame verbetering	4,19

De meest belangrijke opvattingen voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van de Utrechtse jeugd zijn volgens de gemiddelde scores van de professionals: 'Investeren in positieve kenmerken en kwaliteiten van jeugdigen, zoals welbevinden, veerkracht, zelfmanagement, talenten en goed gedrag' (nr. 57), 'Samenwerken tussen professionals werkzaam in het onderwijs en in de hulpverlening' (nr. 98) en 'Het vergroten van de zelfredzaamheid en veerkracht van ouders/opvoeders' (nr. 61).

